

Dyrektorzy do zadań specjalnych – edukacja zdalna w czasach izolacji. Prezentacja wyników badania.

Paulina Sobiesiak-Penszko (ISP)
Filip Pazderski (ISP)

Autorzy badania:

dr Paulina Sobiesiak-Penszko

Instytut Spraw Publicznych,
ekspert ds. badań i ewaluacji
w projekcie **Lekcja:Enter**

Filip Pazderski

Instytut Spraw Publicznych,
ekspert ds. badań i ewaluacji
w projekcie **Lekcja:Enter**

Opracowanie statystyczne: **dr hab. Bartłomiej Walczak**

Spis treści:

1. Ogólny obraz edukacji zdalnej w szkołach
2. Rozwiązania zastosowane w szkołach w związku z edukacją zdalną
3. Specjalne potrzeby uczniów i uczennic – stosowane formy wsparcia
4. Wyzwania edukacji zdalnej
5. Działania podjęte przez szkoły w celu rozwiązania napotkanych problemów
6. Wsparcie dla szkół
7. Wnioski

Podstawowe informacje o badaniu dyrektorów:

Dobór respondentów

Badanie wyczerpujące (zaproszenie wysłane do wszystkich szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Polsce) + dyrektorzy uczestniczący w projekcie „Lekcja:Enter”.

Metoda zbierania danych

CAWI (wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www)

Okres realizacji badania

II połowa kwietnia 2020

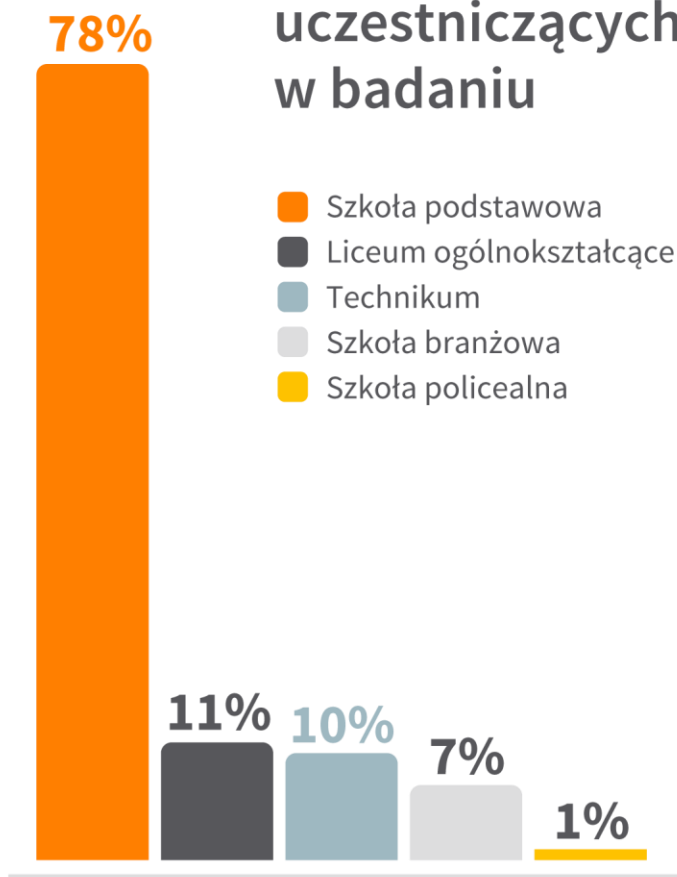
Liczba
respondentów:

646

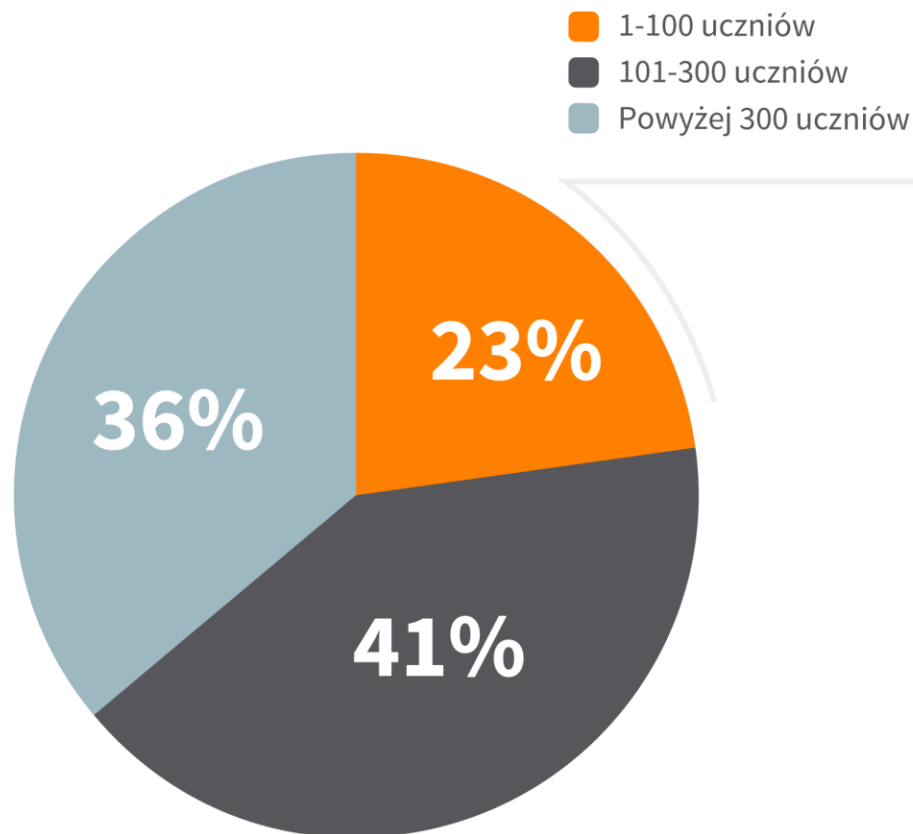
dyrektorów

szkół podstawowych
i ponadpodstawowych.

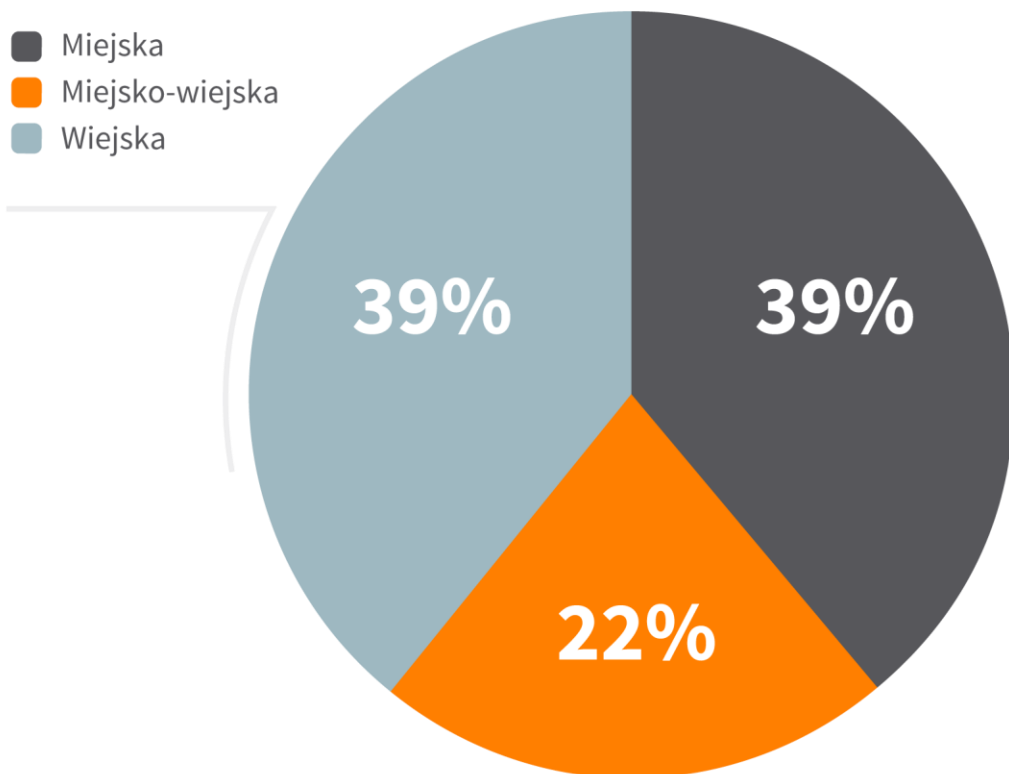
Typy szkół zarządzane przez dyrektorów uczestniczących w badaniu

Wielkość szkół objętych badaniem

Typy gmin, w których położone były szkoły

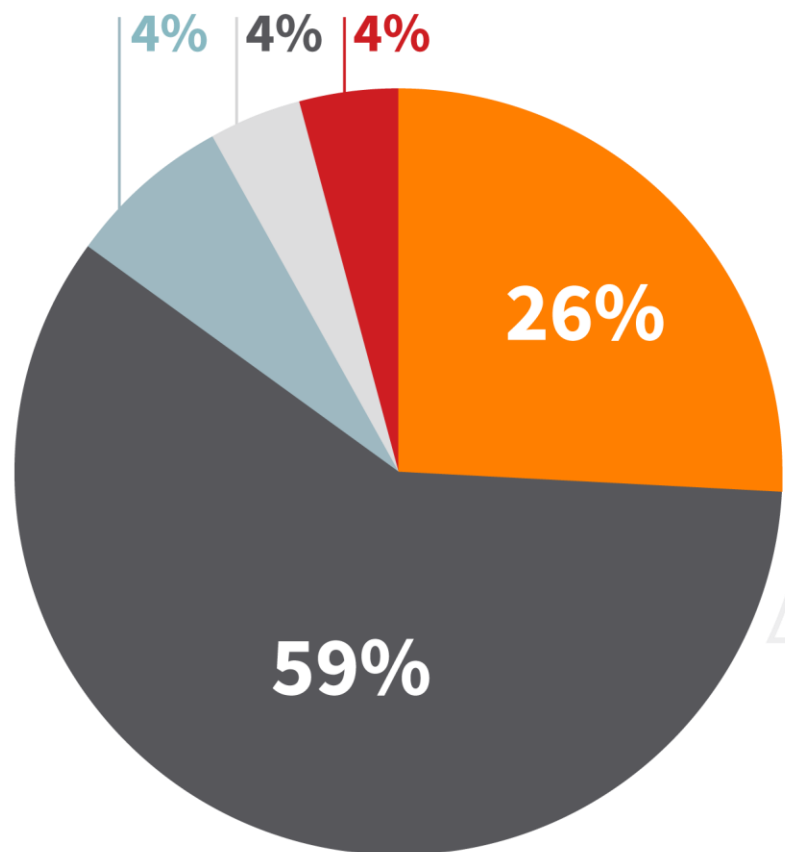
Na wszystkich wykresach pokazano jedynie dane istotne statystycznie

1

Ogólny obraz edukacji zdalnej w szkołach

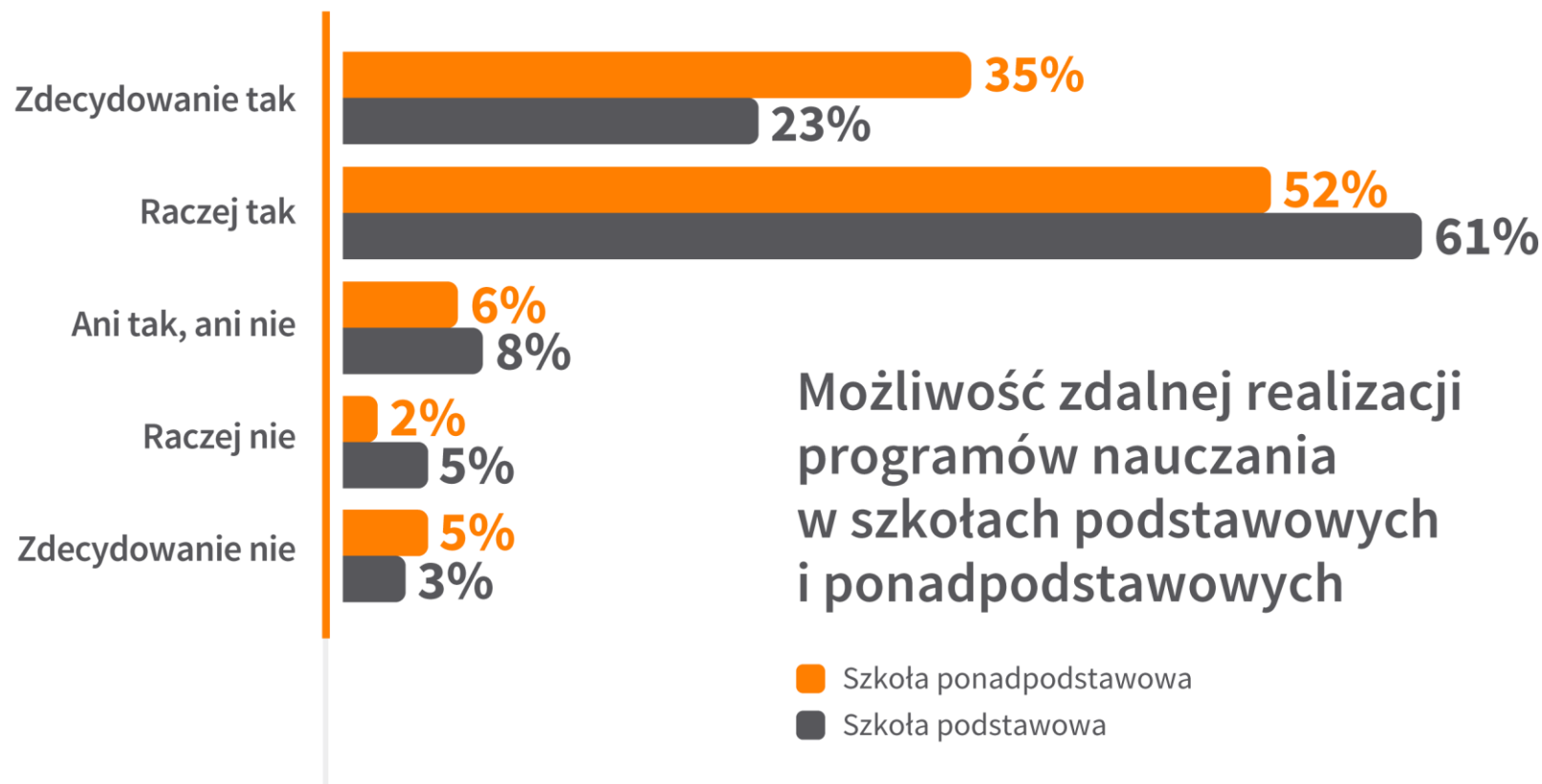
Zdecydowana większość szkół deklaruje możliwość zdalnej realizacji programów nauczania.

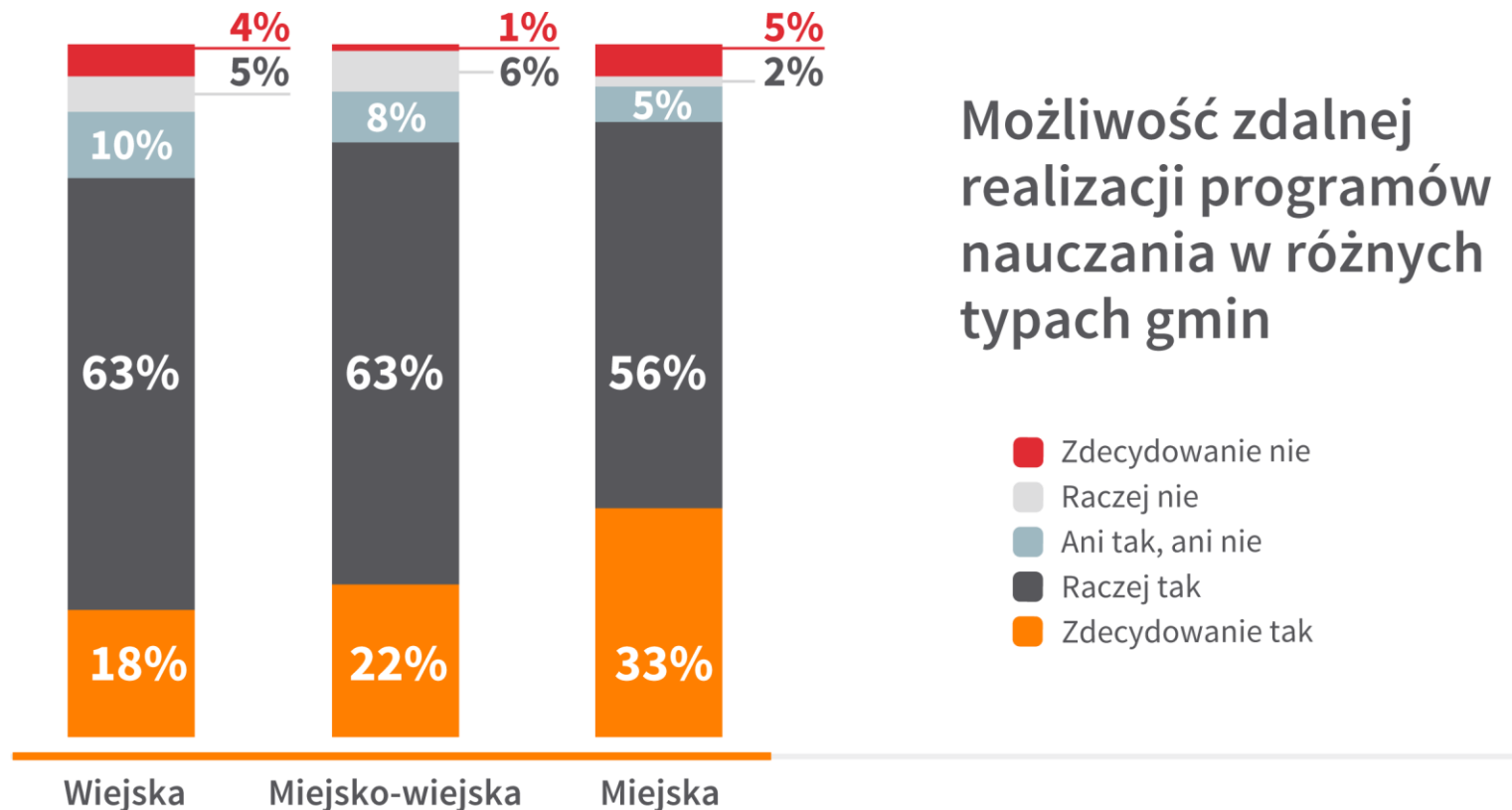
Czy szkoła ma możliwość zdalnej realizacji programów nauczania?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Ani tak, ani nie
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie

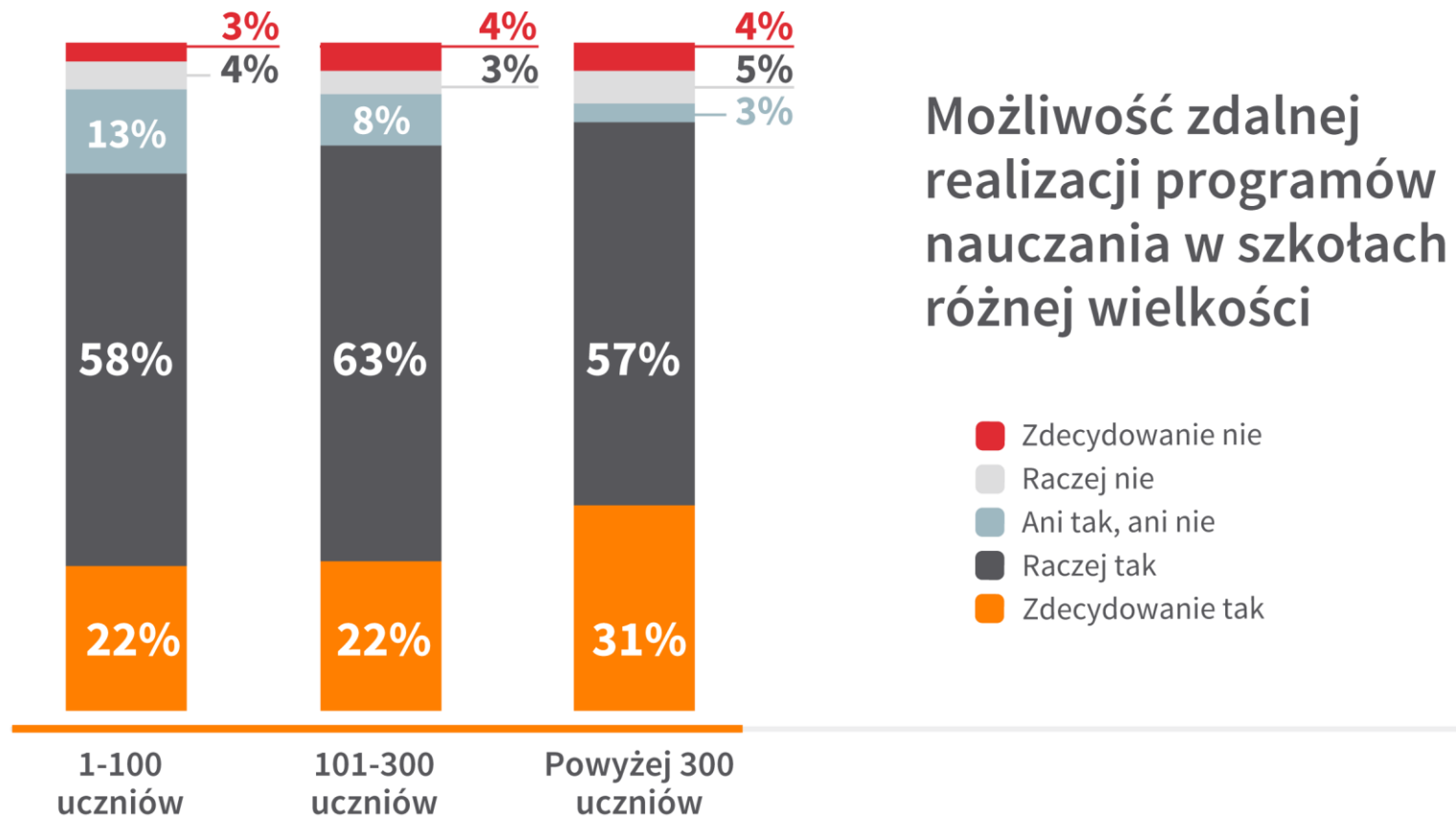
Możliwość zdalnej realizacji programów nauczania zależy od poziomu edukacyjnego i wieku uczniów.

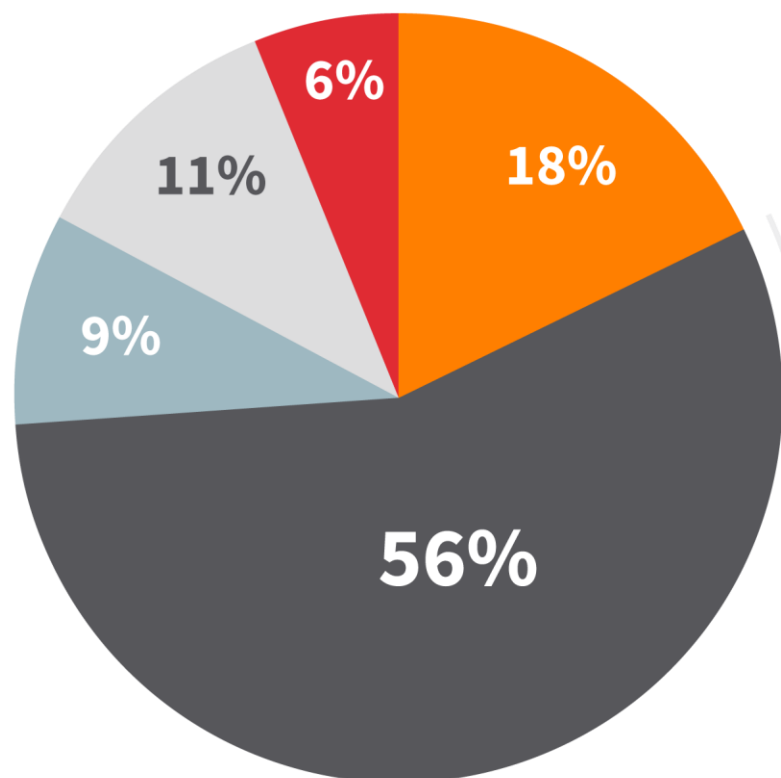
Zdalną edukację trudniej też prowadzić w szkołach wiejskich.

I w szkołach najmniejszych (prawdopodobnie z powodu braku zasobów)...

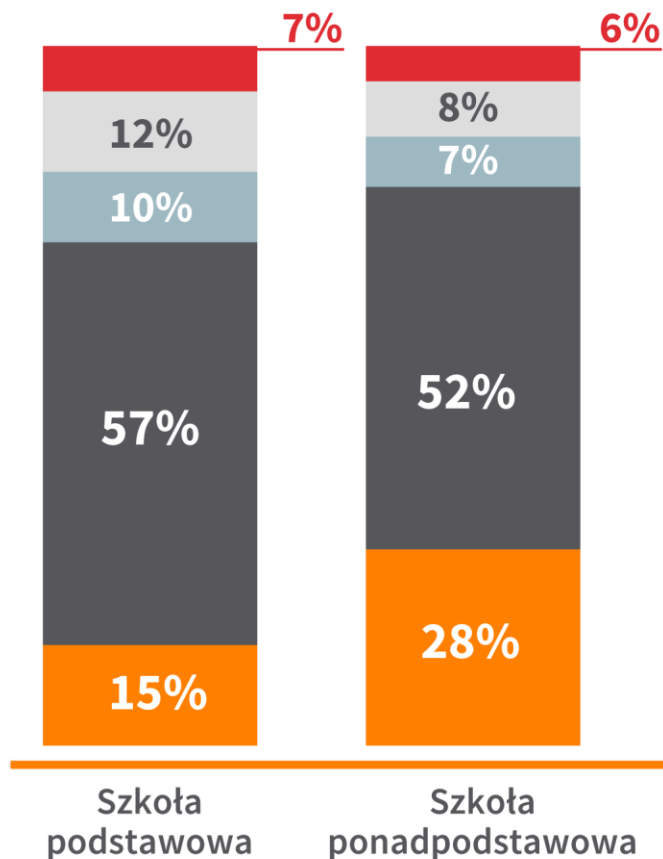
Zdecydowana większość szkół deklaruje możliwość zdalnej realizacji dotychczasowego rozkładu zajęć.

Czy w szkole jest możliwa zdalna realizacja dotychczasowego tygodniowego rozkładu zajęć dla poszczególnych oddziałów klasowych?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Ani tak, ani nie
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie

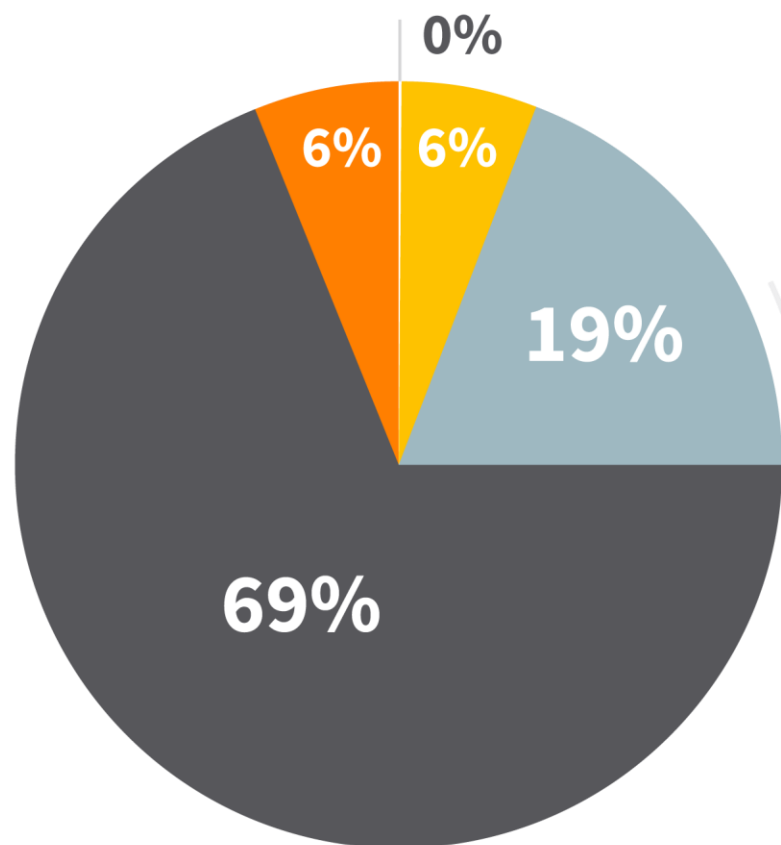
Łatwiej jest realizować edukację zdalną zgodnie z rozkładem zajęć w szkołach ponadpodstawowych.

Możliwość zdalnej realizacji dotychczasowego rozkładu zajęć a poziom edukacyjny

- Zdecydowanie nie
- Raczej nie
- Ani tak, ani nie
- Raczej tak
- Zdecydowanie tak

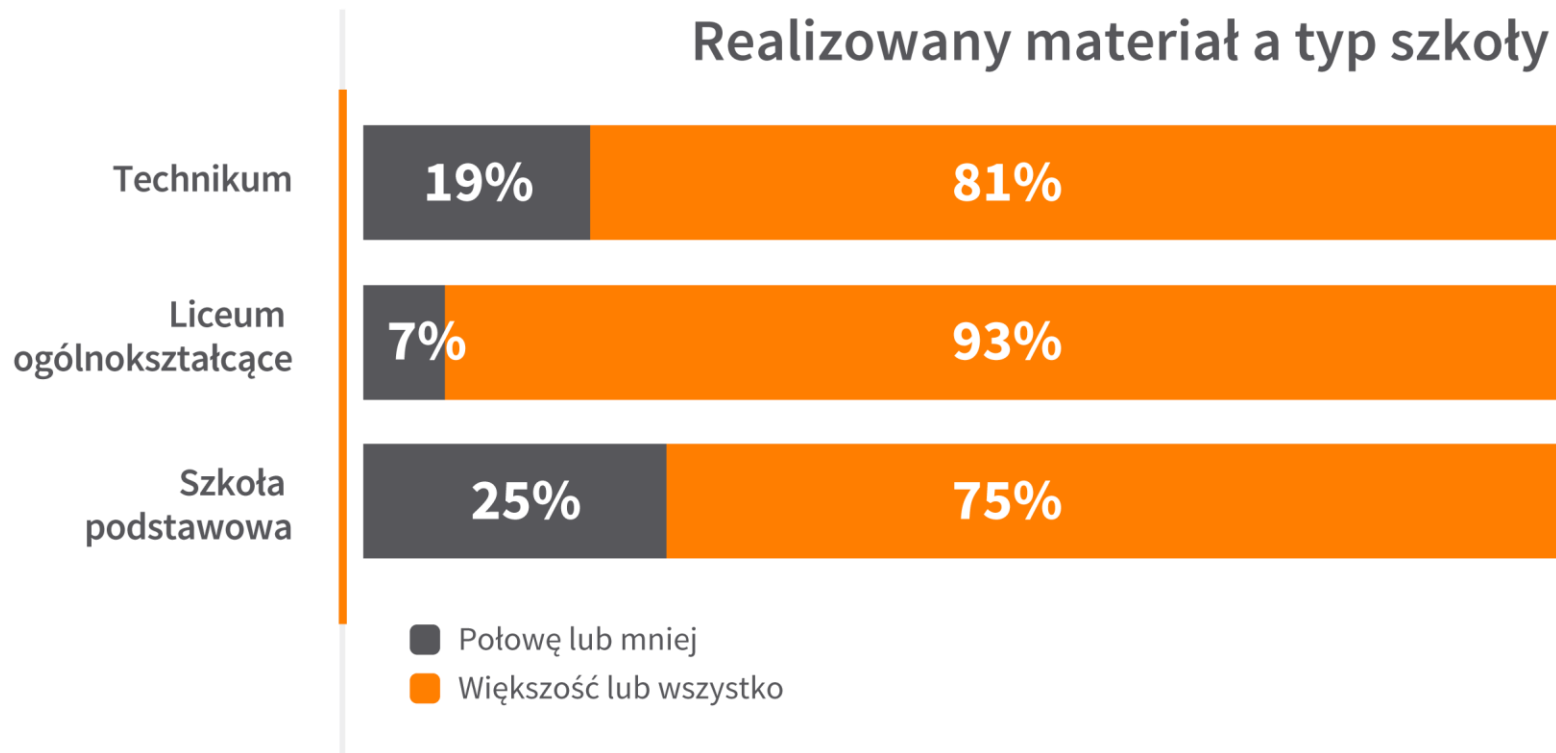
Większości szkół udaje się realizować materiał.

Według Pana/Pani szacunków, jaką część materiału udaje się szkole w obecnych warunkach realizować?

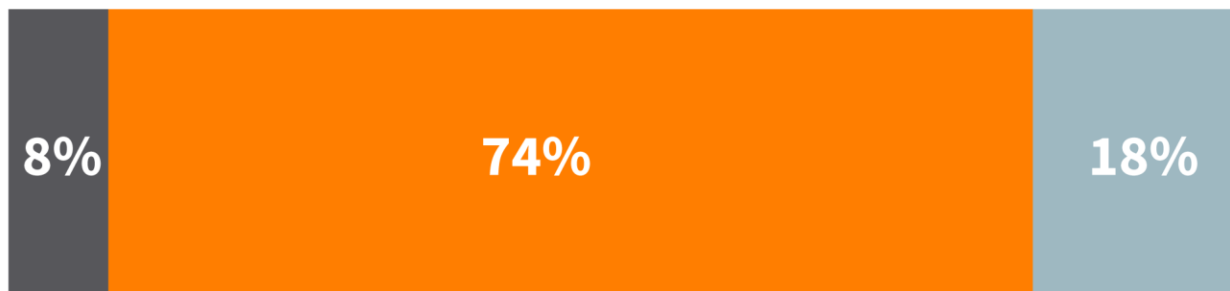
- Nic
- Niektóre rzeczy, ale mniej niż połowę
- Połowę
- Większość, ale nie wszystko
- Wszystko

Możliwość zdalnej realizacji materiału zależy od typu szkół. Szkoly podstawowe deklaruja mniejsze możliwości w tym zakresie niż szkoly ponadpodstawowe.

Większość szkół ma także możliwość zdalnego monitorowania i oceniania postępów uczniów.

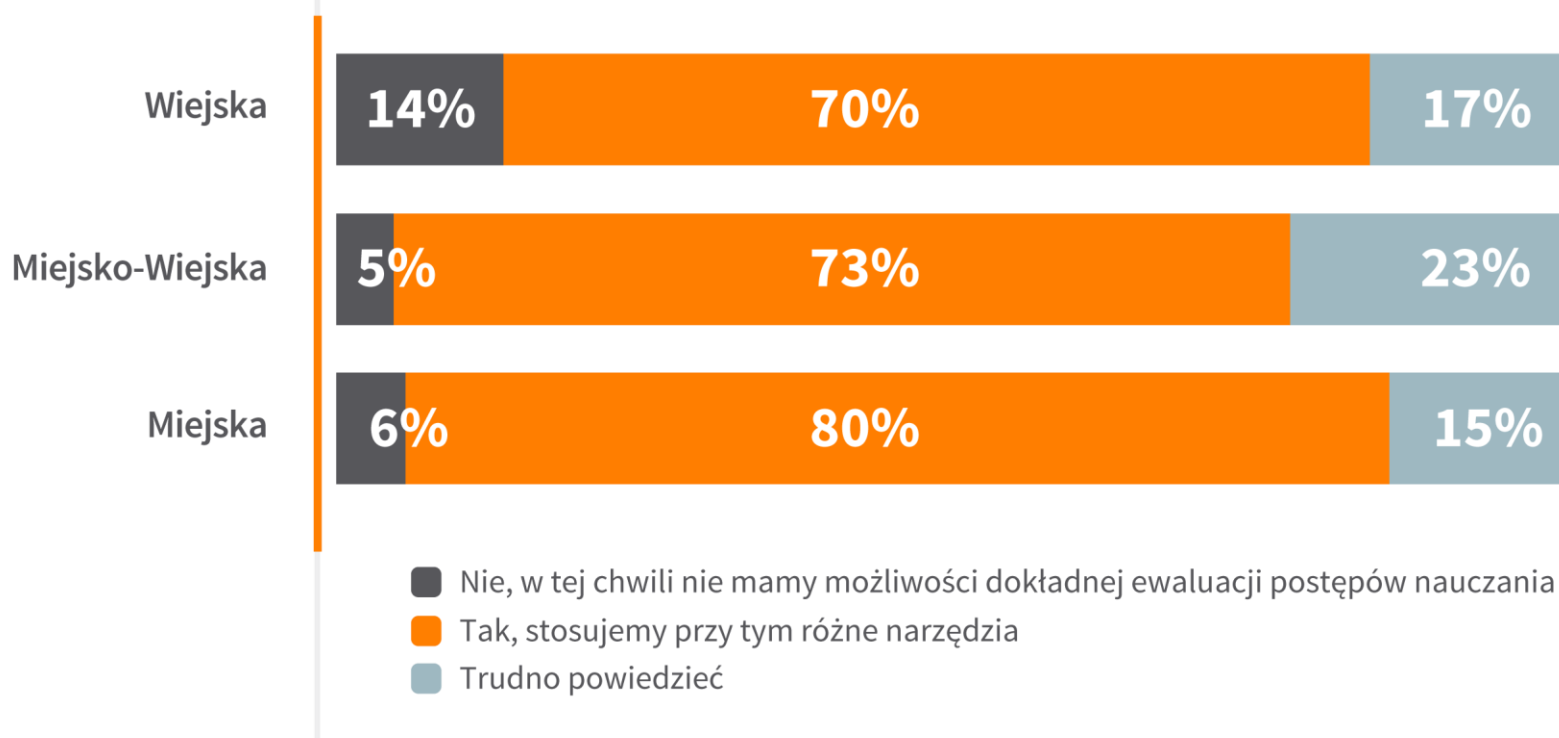
Czy szkoła ma możliwość zdalnego monitorowania i oceniania postępów uczniów?

- Nie, w tej chwili nie mamy możliwości dokładnej ewaluacji postępów nauczania
- Tak, stosujemy przy tym różne narzędzia
- Trudno powiedzieć

Najtrudniej monitorować i oceniać postępy uczniów szkołom w gminach wiejskich.

Możliwość zdalnego monitorowania i oceniania postępów uczniów a typ gminy

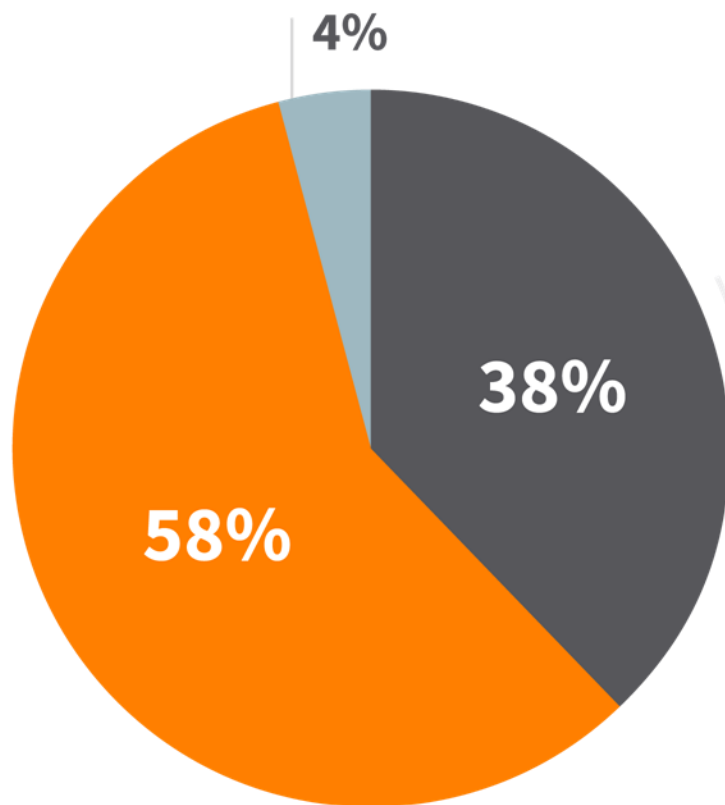

2

**Rozwiązania zastosowane
w szkołach w związku
z edukacją zdalną**

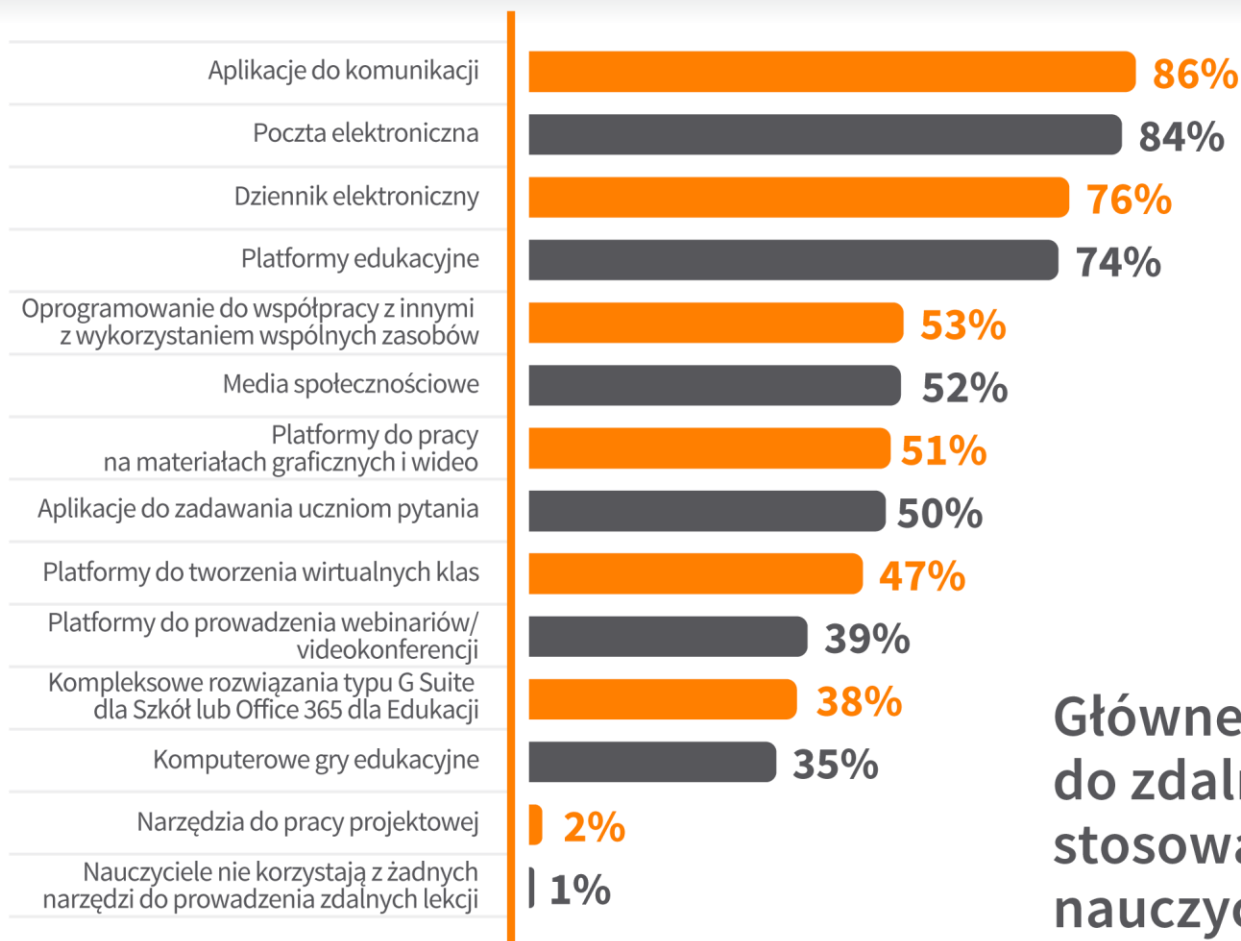
Większość szkół zdecydowała się skoordynować rodzaj narzędzi wykorzystywanych przez nauczycieli do edukacji zdalnej.

Czy w szkole wprowadzono wspólne dla wszystkich nauczycieli rozwiązania dotyczące korzystania z konkretnych narzędzi umożliwiających zdalne nauczanie?

- Nie, każdy nauczyciel decyduje o tym, jak pracuje i z jakich narzędzi korzysta
- Tak
- Trudno powiedzieć

Szereg rozwiązań zaproponowali sami nauczyciele i w rezultacie różnorodność stosowanych w szkołach narzędzi dodatkowo wzrosła.

WSKAZANE NARZĘDZIA:

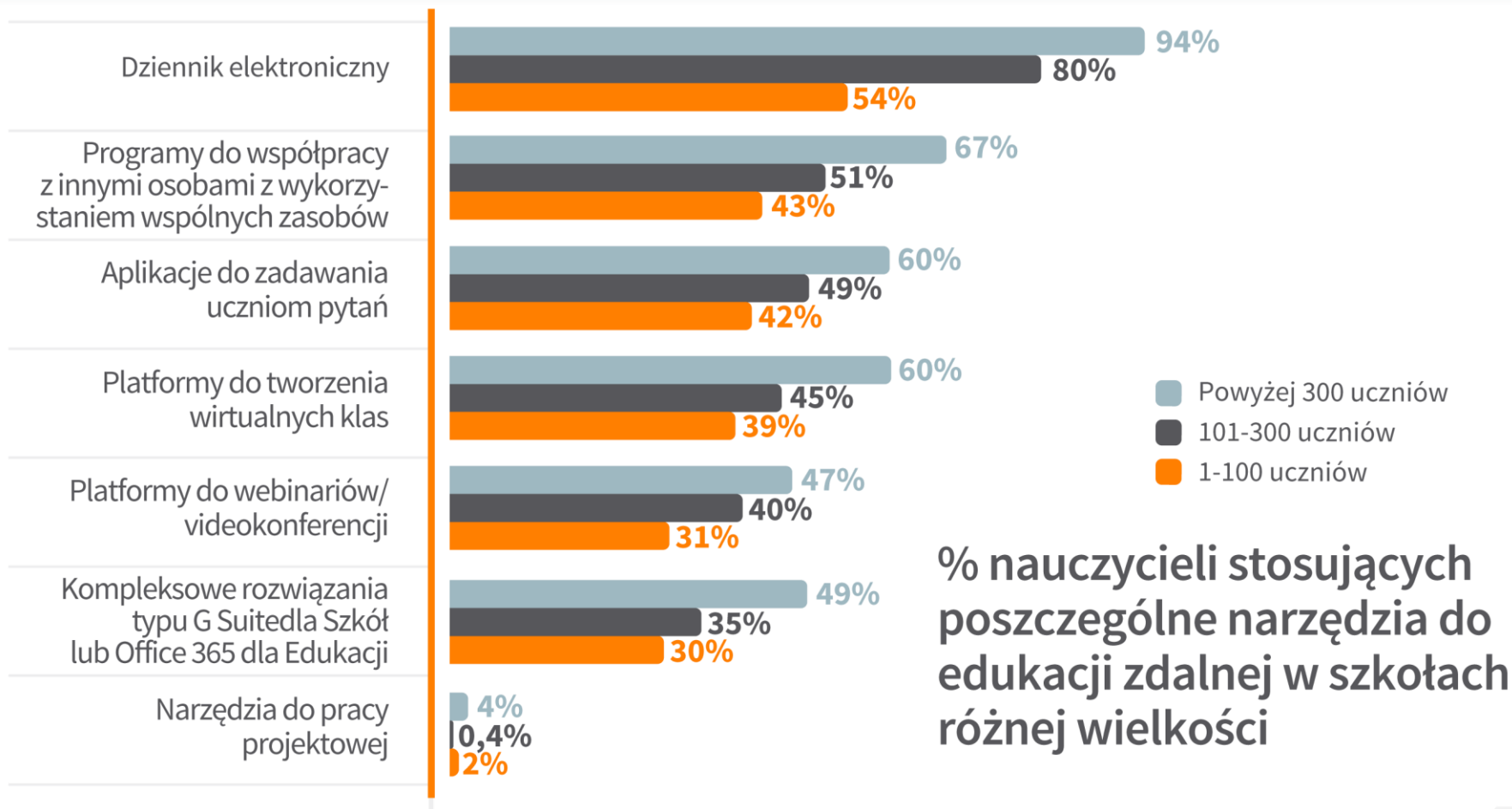
- Skype, Whatsapp, Messenger, Google Meet, Google Hangout, Teamspeak, Zoom;
- epodreczniki.pl, Scholaris, edukator.pl;
- Dokumenty Google, OneNote, Padlet, Microsoft Teams;
- Facebook, Twitter, Instagram, Tiktok;
- Instagram, Pinterest, YouTube;
- Kahoot, Quizizz, Mentimeter, Answergarden;
- Edmodo, ClassDojo, Google Classroom, Microsoft Teams, edukator.pl;
- Clickmeeting, Zoom, Webex;
- Trello, Realtimeboard, Asana, Slack.

Główne narzędzia do zdalnego nauczania stosowane przez nauczycieli w szkole

Większość narzędzi częściej stosują nauczyciele w szkołach podstawowych. Może na wyższych poziomach edukacji utrudnia to nadmiar materiału?

Największe szkoty, by poradzić sobie w nowej sytuacji, musiały częściej wprowadzić rozwiązania pomagające w organizacji pracy (wskazują na to też rodzaje wymienianych narzędzi)

Te same narzędzia są też wykorzystywane do oceny pracy uczniów, przy jednoczesnym zastosowaniu jej tradycyjnych metod.

W nowej sytuacji szkoły nie pozostały bierne i musiały też wypracować szereg nowych rozwiązań pozwalających na ocenę pracy uczniów

Specjalne rozwiązania wypracowane przez szkoły na potrzeby edukacji zdalnej:

Dotyczące nauczycieli:

składanie regularnych sprawozdań (np. tygodniowych), rozmowy z nimi, monitoring realizacji podstawy programowej przez dyrekcję, hospitacje lekcji prowadzonych on-line, koordynacja przez dyrektora sposobu stosowania systemu oceny ustalanego przez nauczycieli, zdalne wypracowanie przez nauczycieli w zespołach nowych kryteriów oceny;

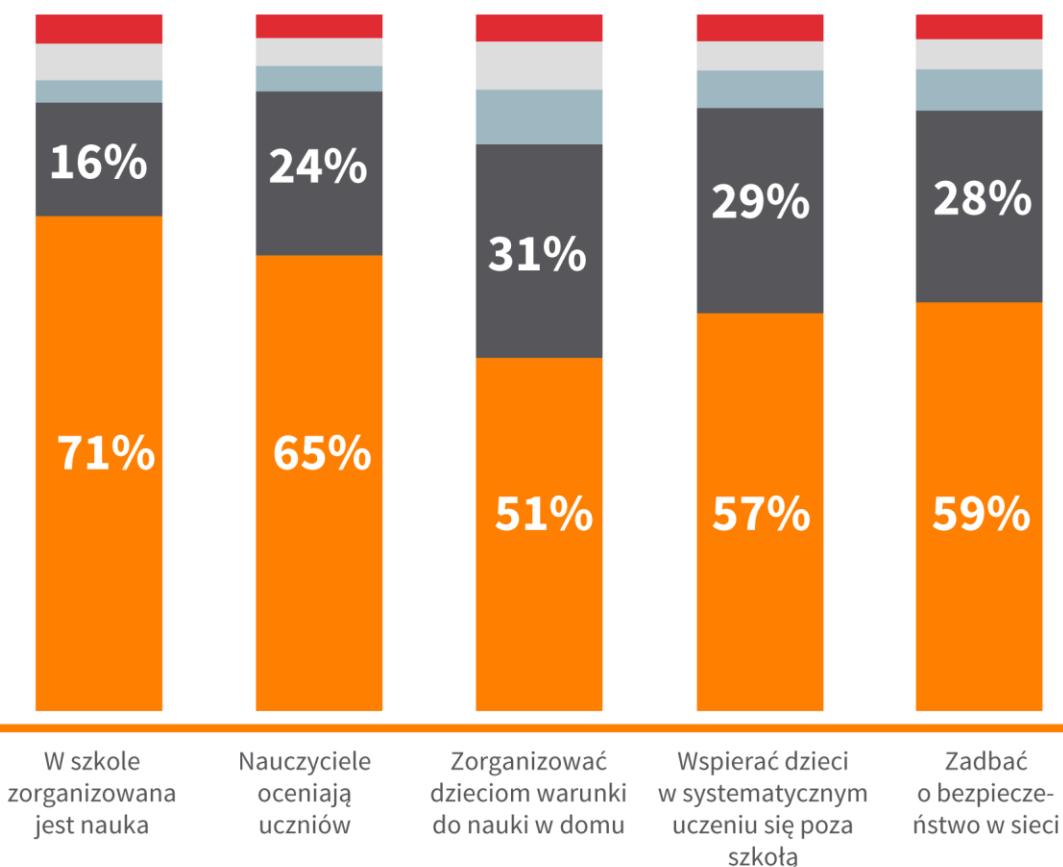
Dotyczące uczniów i ich rodziców:

indywidualne konsultacje i rozmowy z uczniami, prowadzenie (drukowanych) kart pracy uczniów, zmiana form sprawdzania opanowania materiału, dłuższy czas na wykonanie zadań, zróżnicowanie i dopasowanie zadań do możliwości uczniów (w tym zdalnego ich wykonania), kontakt z rodzicami (szczególnie w przypadku edukacji wczesnoszkolnej);

Rozwiązania organizacyjne:

publikacja materiałów dydaktycznych na stronie szkoły, możliwość składania/odbioru prac w wyznaczonym miejscu (np. na terenie szkoły), kartki odsyłane przez rodziców, elektroniczne tabele realizacji zdalnej edukacji dla uczniów, rodziców, rady pedagogicznej, dyrekcji, nadzoru zewnętrznego, modyfikacja systemu WSO do potrzeb zdalnego nauczania.

Znaczna większość szkół zdecydowała się również na podjęcie specjalnych działań komunikacyjnych skierowanych do rodziców.

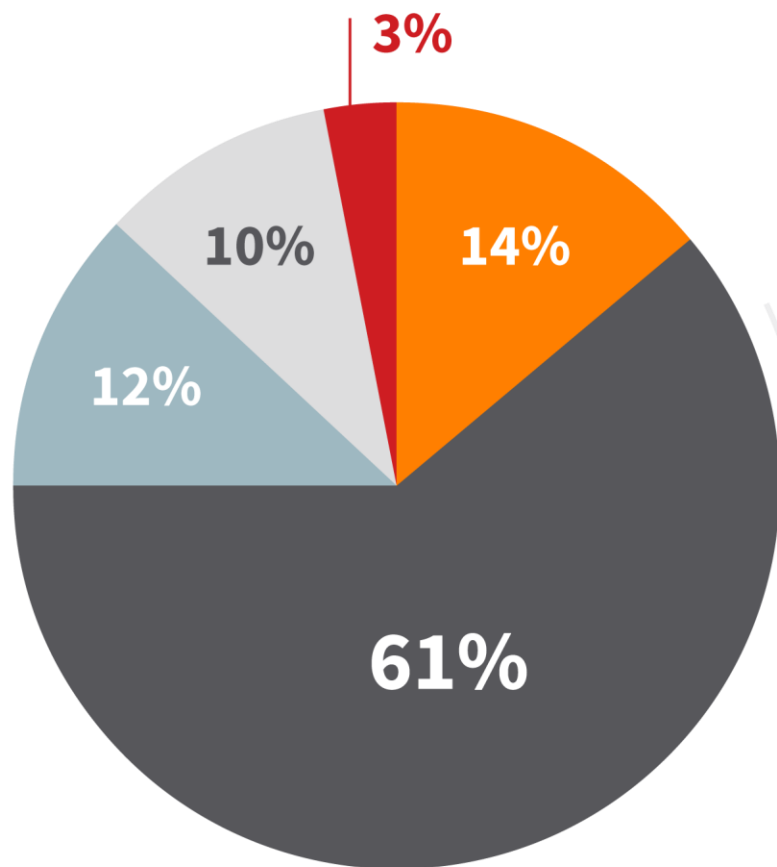
Czy szkoła przygotowała lub będzie przygotowywała w ciągu najbliższych 2 tygodni informacje dla rodziców dotyczące tego, jak...?

- Zdecydowanie nie
- Raczej nie
- Ani tak, ani nie
- Raczej tak
- Zdecydowanie tak

3

Specjalne potrzeby uczniów i uczennic – stosowane formy wsparcia

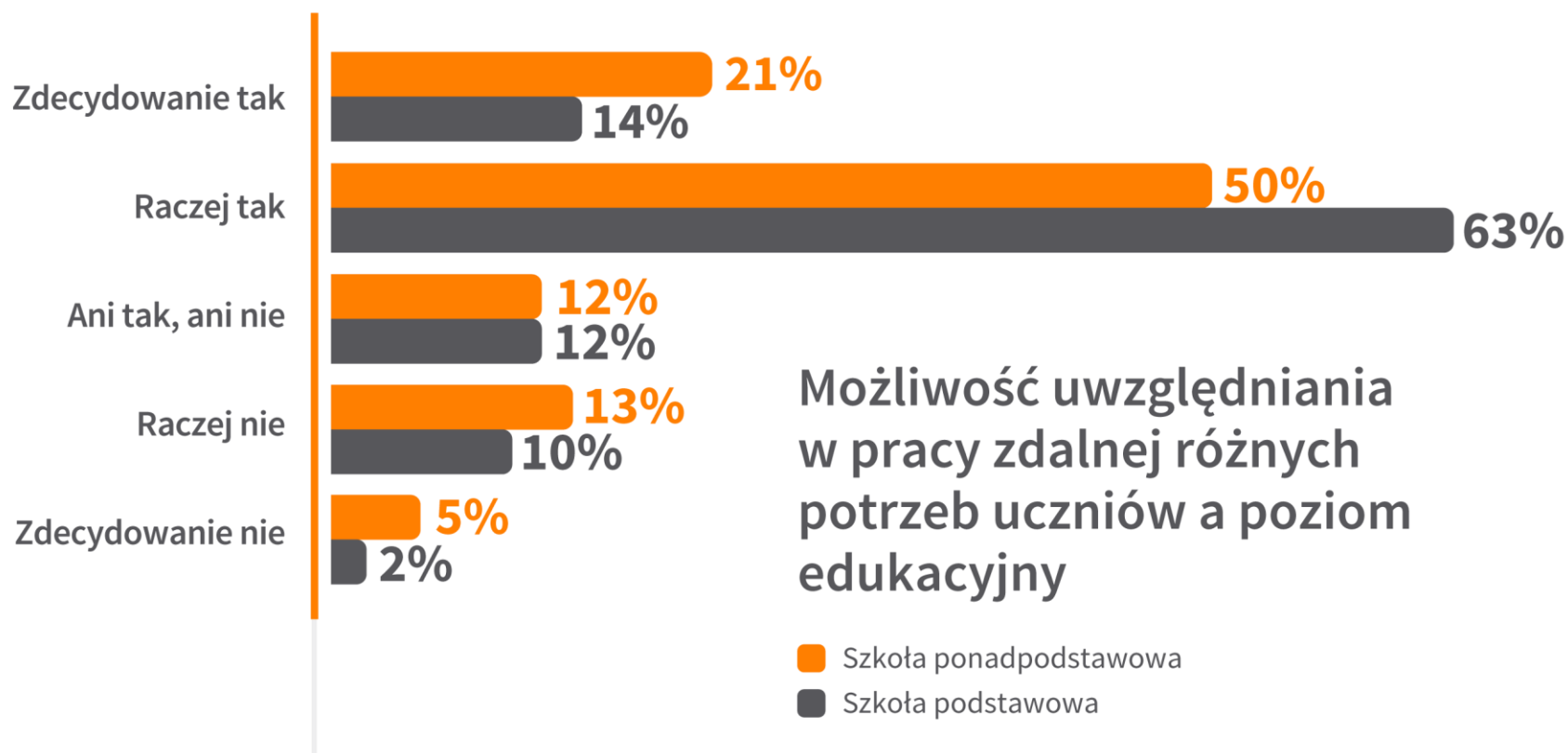
Większość szkół deklaruje możliwość uwzględniania w pracy zdalnej specyficznych potrzeb uczniów.

Czy szkoła ma możliwość uwzględnienia w pracy zdalnej różnych potrzeb uczniów, w tym wynikających ze specyficznych trudności w uczeniu się lub niepełnosprawności?

- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Ani tak, ani nie
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie

Częściej mają z tym problemy szkoły ponadpodstawowe.

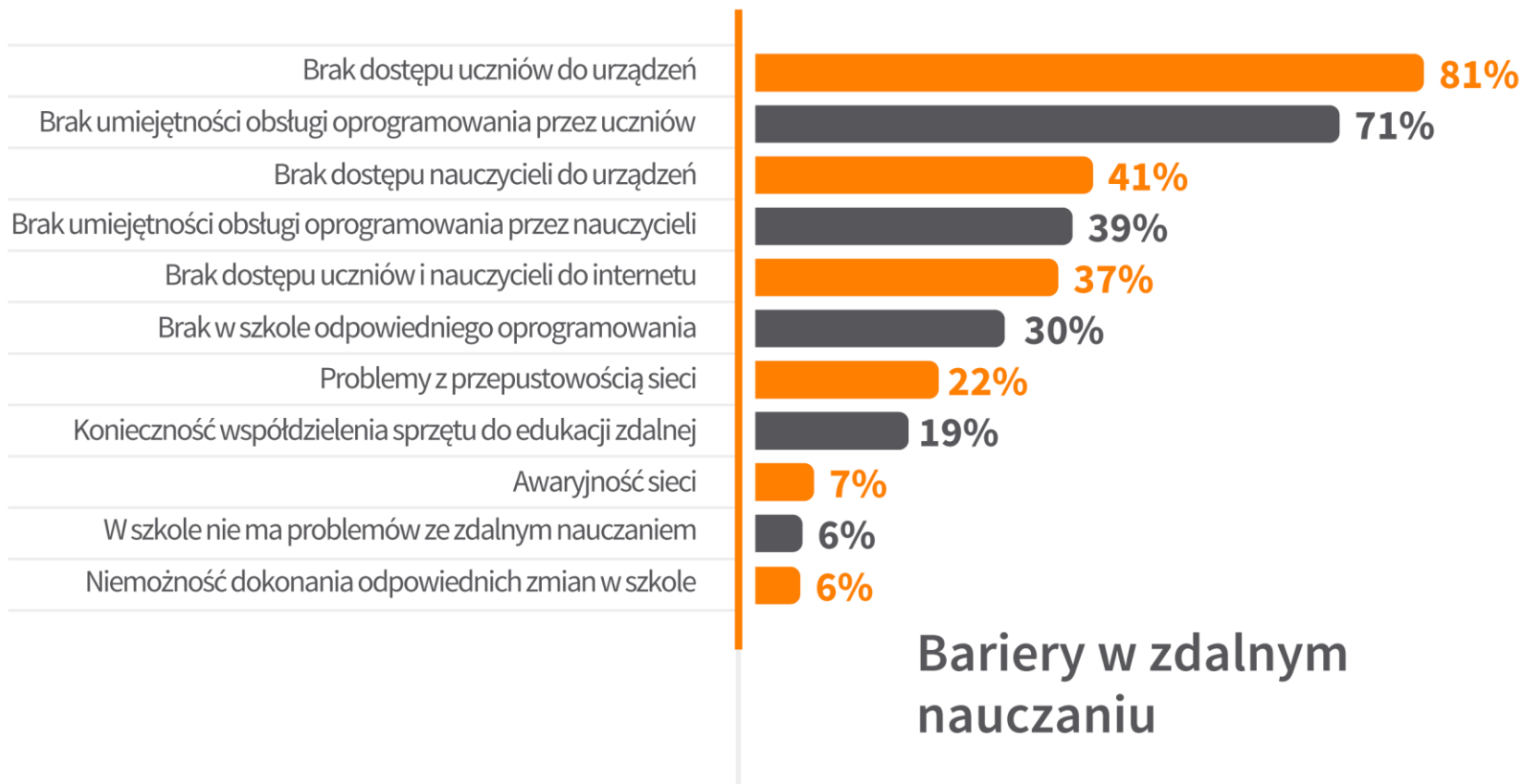
Rozwiązania stosowane przez szkoły w celu uwzględnienia różnych potrzeb uczniów

4

Wyzwania edukacji zdalnej

Wprowadzeniu przedstawionych rozwiązań w szkołach towarzyszy wiele problemów. Najczęściej wskazywano bariery po stronie uczniów.

Przykłady problemów wskazywanych przez co najmniej połowę dyrektorów szkół podstawowych:

Nie we wszystkich szkołach problemy występują w jednakowym stopniu.
95% szkół podstawowych dostrzega problemy ze zdalną edukacją,
nieco mniej **szkół ponadpodstawowych – 89%.**

88%

Współdzielenie sprzętu potrzebnego do edukacji zdalnej

ok. **70%**

Brak czasu rodziców na wspieranie dzieci w edukacji zdalnej

50%

Obsługa potrzebnego do edukacji zdalnej oprogramowania przez rodziców dzieci młodszych

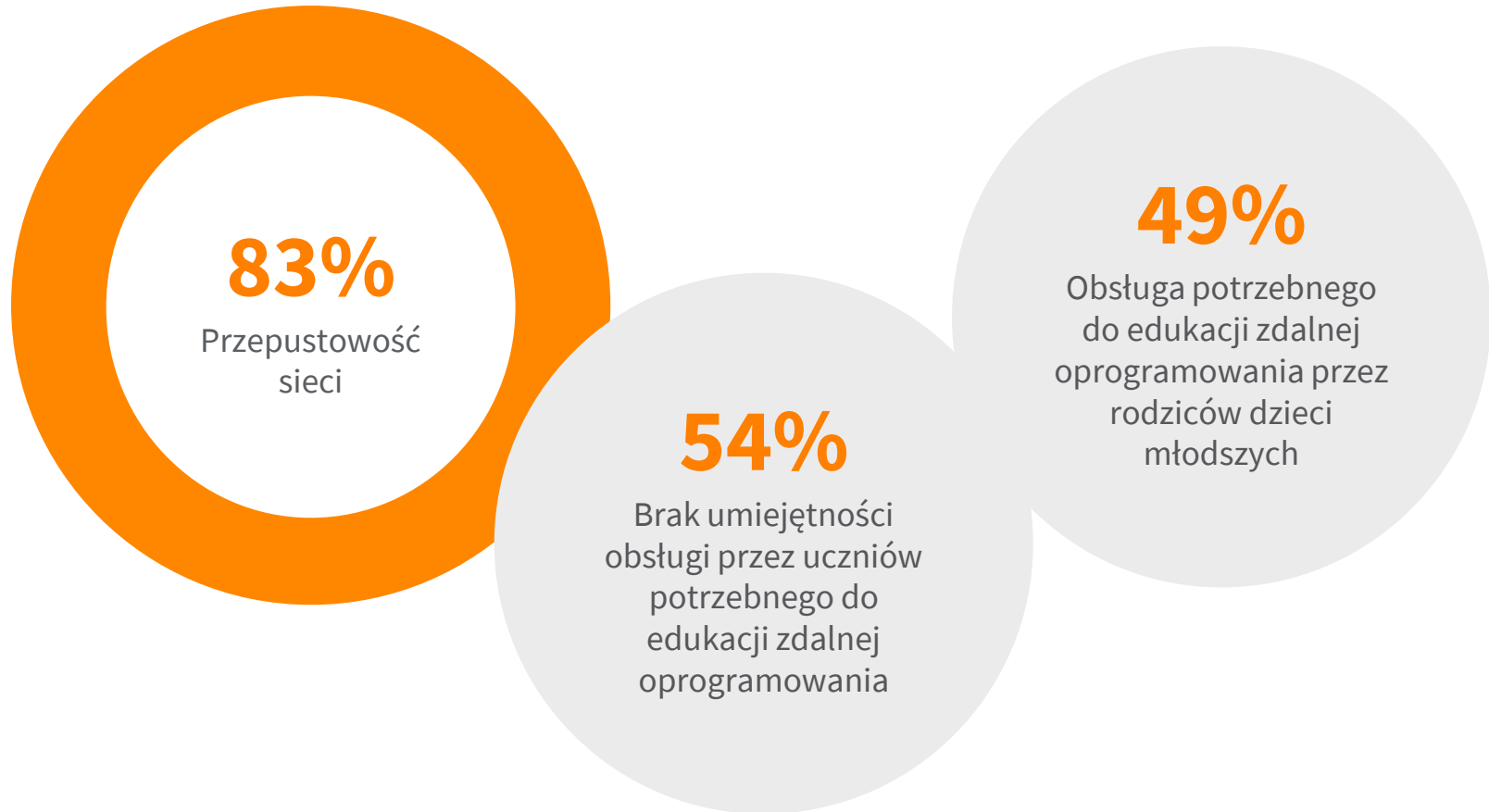
53%

Obsługa potrzebnego oprogramowania przez uczniów

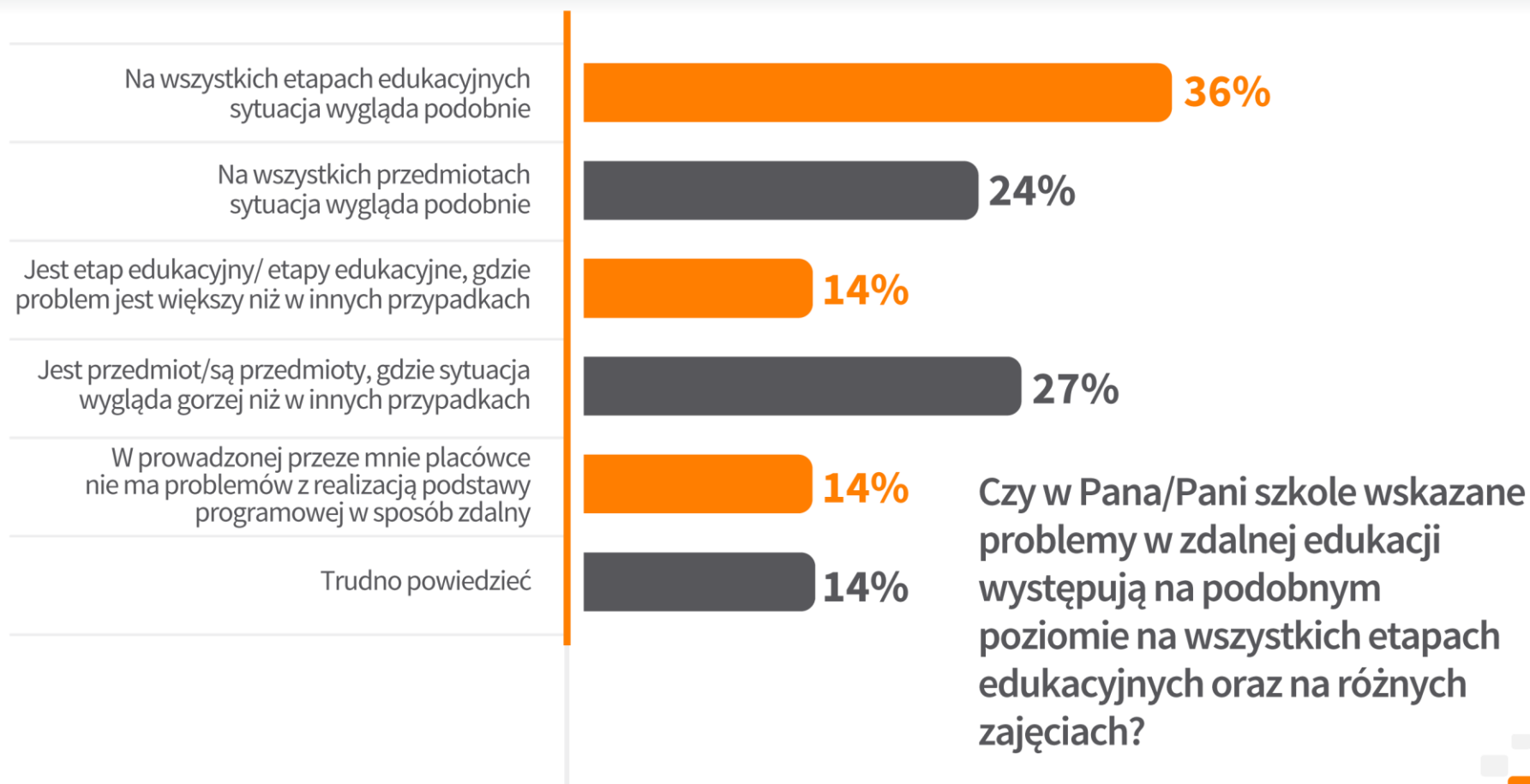
75%

Przepustowość sieci

Przykłady problemów częściej wskazywanych przez dyrektorów szkół w gminach wiejskich:

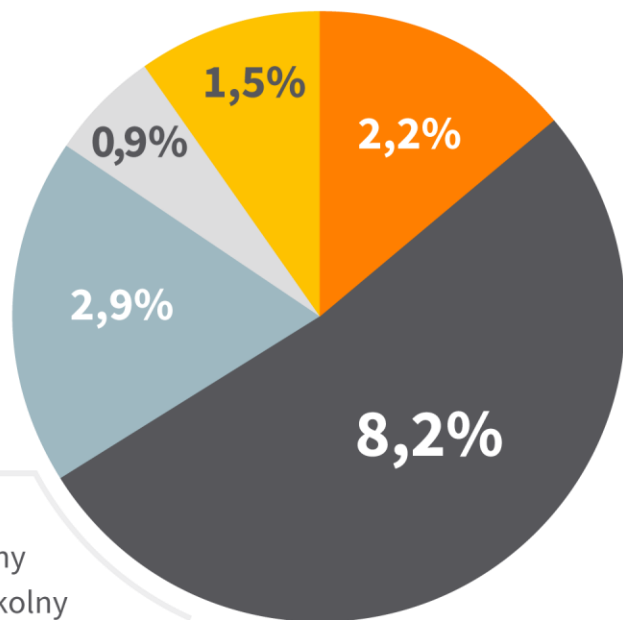

Nie we wszystkich szkołach wymienione problemy w prowadzeniu edukacji zdalnej wystąpiły na każdym z poziomów nauczania. Ale tylko w 14% szkół dyrektorzy zadeklarowali brak problemów z realizacją podstawy programowej.

W szczególnym stopniu te przeszkody pojawiły się na poziomie wczesnoszkolnym.

Na jakim etapie edukacji problemy są największe?

- Przedшкоlny
- Wczesnoszkolny
- Klasy IV-VIII
- Ponadpodstawowy
- Inne

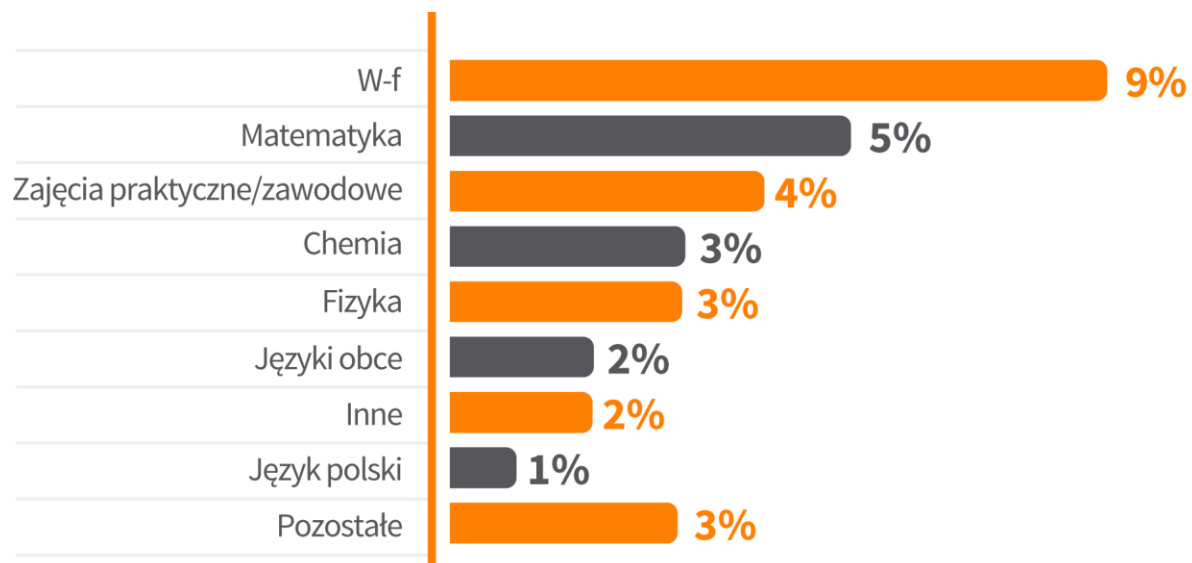
„W klasach młodszych lekcje online nie sprawdzają się. Dzieci nie potrafią się skupić, rodzice często pracują, dzieci są pod opieką dziadków lub innych osób, które nie potrafiłyby obsłużyć sprzętu. Uczniowie nawet klasy IV wstydzą się przed kamerą. Niechętnie odzywają się podczas lekcji (...)”. **Dyrektorka szkoły podstawowej, woj. mazowieckie**

Ale problemy są też w klasach starszych:

„Na II etapie prowadzenie wszystkich zajęć zdalnie jest niemożliwe. Jest dużo przedmiotów i godzin lekcyjnych. Uczniowie nie mogą spędzać tyle czasu przy komputerze”. **Dyrektorka szkoły podstawowej, woj. podkarpackie**

„Klasy IV-VIII mają więcej lekcji i dużo obszerniejszy materiał do realizacji. W starszych klasach wielu rodziców już nie umie pomóc dzieciom w zadaniach. Zostają braki w edukacji”. **Dyrektor szkoły podstawowej, woj. podkarpackie**

Częściej występują również na przedmiotach wymagających ruchu, praktycznych oraz przyrodniczych.

„POZOSTAŁE” przedmioty
(wymienione przez maks. 9 osób):
muzyka, informatyka,
biologia/przyroda, plastyka,
zajęcia terapeutyczne,
religia, historia,
wychowanie do życia w rodzinie.

**Przedmioty powodujące
najwięcej problemów
w realizacji podstawy
programowej w sposób zdalny**

„Mam problem, w jaki sposób prowadzić zajęcia praktyczne wymagające wykonania przez ucznia czynności manualnych np.: piłowanie, wiercenie, toczenie, praca maszynami rolniczymi, jazda ciągnikiem czy samochodem”.

**Dyrektor technikum,
woj. świętokrzyskie**

Inne problemy wskazywane przez dyrektorów:

Po stronie szkół:

1

Czasochłonność edukacji zdalnej, konieczność wielogodzinnej pracy nad przygotowaniem materiałów do lekcji przez nauczycieli

2

Obciążenie psychiczne nauczycieli – *„Ich praca w domu z dziećmi, współmałżonkami (...) kompletnie sobie z tym nie radzą psychicznie”*

3

Brak wystarczającej ilości sprzętu, które szkoły mogłyby wypożyczyć uczniom

4

„Szkola weszła do domu w sposób bardzo ograniczający funkcjonowanie rodziny i obciążający życie rodzinne”

Inne problemy wskazywane przez dyrektorów:

Po stronie uczniów i rodziców:

1

Trudności w mobilizowaniu uczniów do nauki a rodziców do współpracy w zakresie zdalnego nauczania – „*taki system nie sprawdza się, uczniowie tęsknią - chodzi o relacje rówieśnicze, nie mają samozaparcia do takiej nauki*”. Wielu uczniów nie bierze udziału w zajęciach, nie odsyła zadań

2

Niesystematyczna praca uczniów i trudności rodziców z koordynacją nauki w domu

4

Stany lękowe, depresja u dzieci

3

Część rodzin nie radzi sobie z długotrwałą opieką nad własnymi dziećmi pod wpływem stresu, utraty pracy czy redukcji środków do utrzymania swoich rodzin

5

Brak możliwości technicznych przyłączenia internetu w niektórych domach

Inne problemy wskazywane przez dyrektorów:

Problemy systemowe:

1

Brak jasno określonych reguł organizacji zdalnego nauczania

2

Sprzeczne informacje docierające do szkół: np. konieczność realizacji wszystkich zajęć i jednocześnie ograniczanie pracy ucznia z komputerem

3

Brak odzewu ze strony organów prowadzących, MENU, kuratoriów w sprawie wsparcia szkół potrzebnym sprzętem

4

Brak jednolitych zasad wynagradzania nauczycieli w całym kraju w zdalnym nauczaniu

Inne problemy wskazywane przez dyrektorów:

Problemy systemowe cd.:

5

Coraz trudniejsza sytuacja finansowa szkół i pracowników oświaty:

„organy prowadzące nie są w stanie zabezpieczyć wynagrodzenia w dotychczasowej formie. Powoli stajemy przed sytuacją zwolnień lub znacznych ograniczeń w wynagrodzeniach”

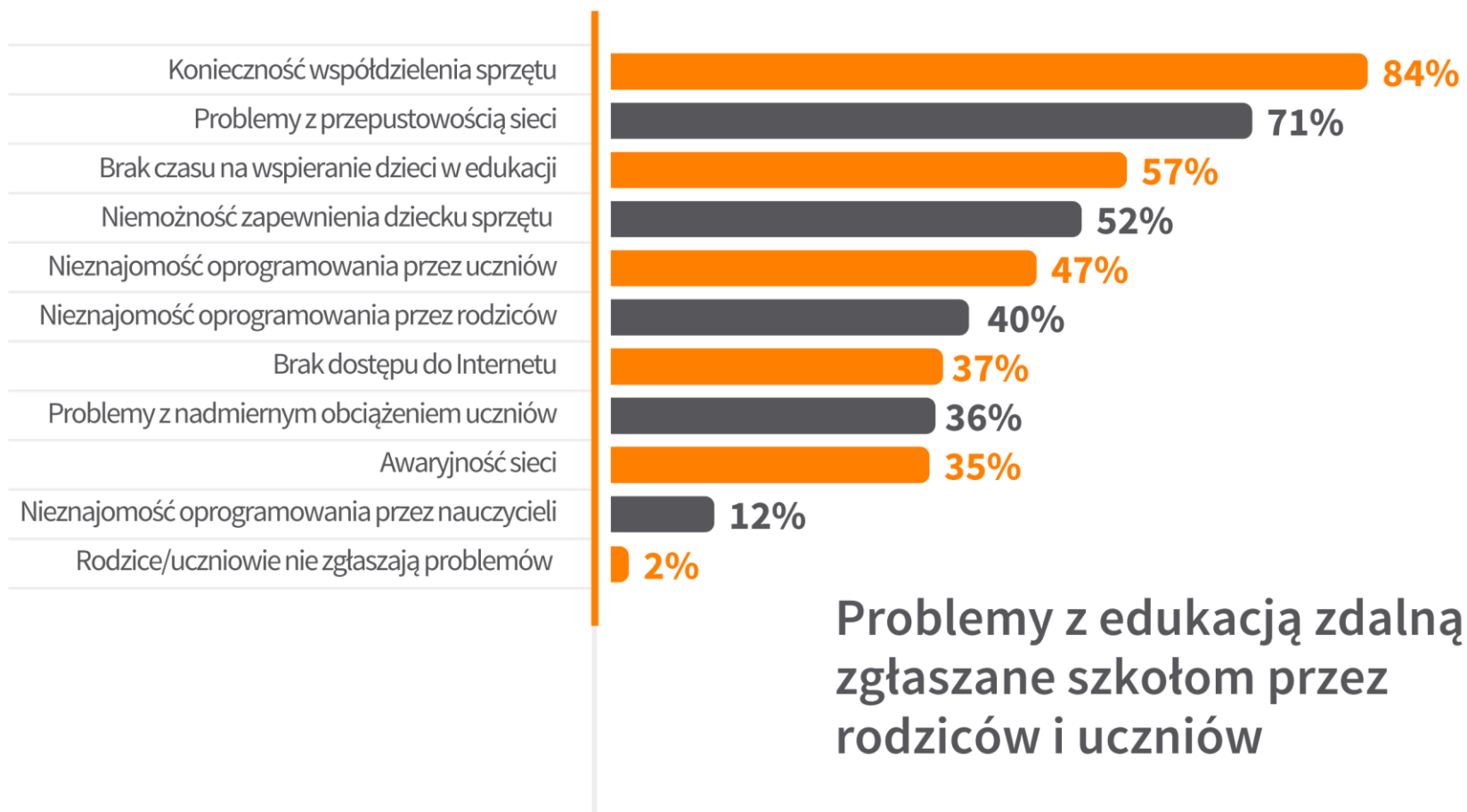
6

Brak systemowego rozwiązania bezpieczeństwa lekcji online, brak konkretnej reakcji na problem „trollowania” lekcji

7

Niepewność, co do czasu trwania zdalnej nauki i terminów egzaminów zewnętrznych

Szereg wyzwań związanych z udziałem w edukacji na odległość zgłosili też rodzice lub uczniowie.

5

**Działania podjęte przez
szkoły w celu rozwiązania
napotkanych problemów**

Większość szkół starała się aktywnie rozwiązywać problemy z edukacją zdalną. Najczęściej były to działania samodzielne.

Samorganizacja szkół w praktyce:

Działania samokształceniowe/
wymiana doświadczeń:

„Wspólnie z gronem pedagogicznym **sami musieliśmy zaplanować i zorganizować całość zdalnego nauczania. Sami musieliśmy się wzajemnie przeszkolić, przeszkolić wszystkich rodziców i uczniów w zakresie korzystania z naszej platformy edukacyjnej i komunikowania się poprzez nią.** Nikt nie udzielił nam wsparcia. Kuratorium oświaty przekazywało jedynie informacje o możliwościach wykorzystania różnych komunikatorów w zdalnym nauczaniu”.

Dyrektorka szkoły podstawowej, woj. świętokrzyskie

Wypożyczanie sprzętu,
pomoc uczniom i rodzinom w potrzebie:

„Szkoła wychodzi naprzeciw dzieciom i rodziców. Wypożyczymy sprzęt dla uczniów. Myślimy także o potrzebach ekonomicznych rodzin, zaopatrując je w suchy prowiant czy w darmowe posiłki”.

Dyrektor szkoły podstawowej, woj. mazowieckie.

W wypowiedziach dyrektorów szkół przejawiało się ich poczucie osamotnienia w tej sytuacji. Twierdzili najczęściej: „Musieliśmy do wszystkiego dochodzić sami”

„Dużo się mówi, wiele oczekując od szkół, które tak naprawdę zostały pozostawione same sobie - co najwyżej ze wskazaniem stron w sieci, z których mogą korzystać”.

**Dyrektor szkoły podstawowej,
woj. podkarpackie**

„Jak to się mówi: dyrektor, to operatywny człowiek i sam sobie wszystko zorganizuje...ale niech nasze władze, nam w tym nie przeszkadzają i niech nie udają, że nam pomagają”.

**Dyrektorka liceum ogólnokształcącego,
woj. podlaskie**

„Zostaliśmy z tym problemem zostawieni sami i nikt się nas nie pyta, czy mamy jakieś problemy. Kuratorium wysyła tylko ponaglenia do wypełniania pilnych ankiet (nawet w niedzielę) a gmina zasypuje nas emailami i sms-ami”.

**Dyrektorka szkoły podstawowej,
woj. podkarpackie**

6

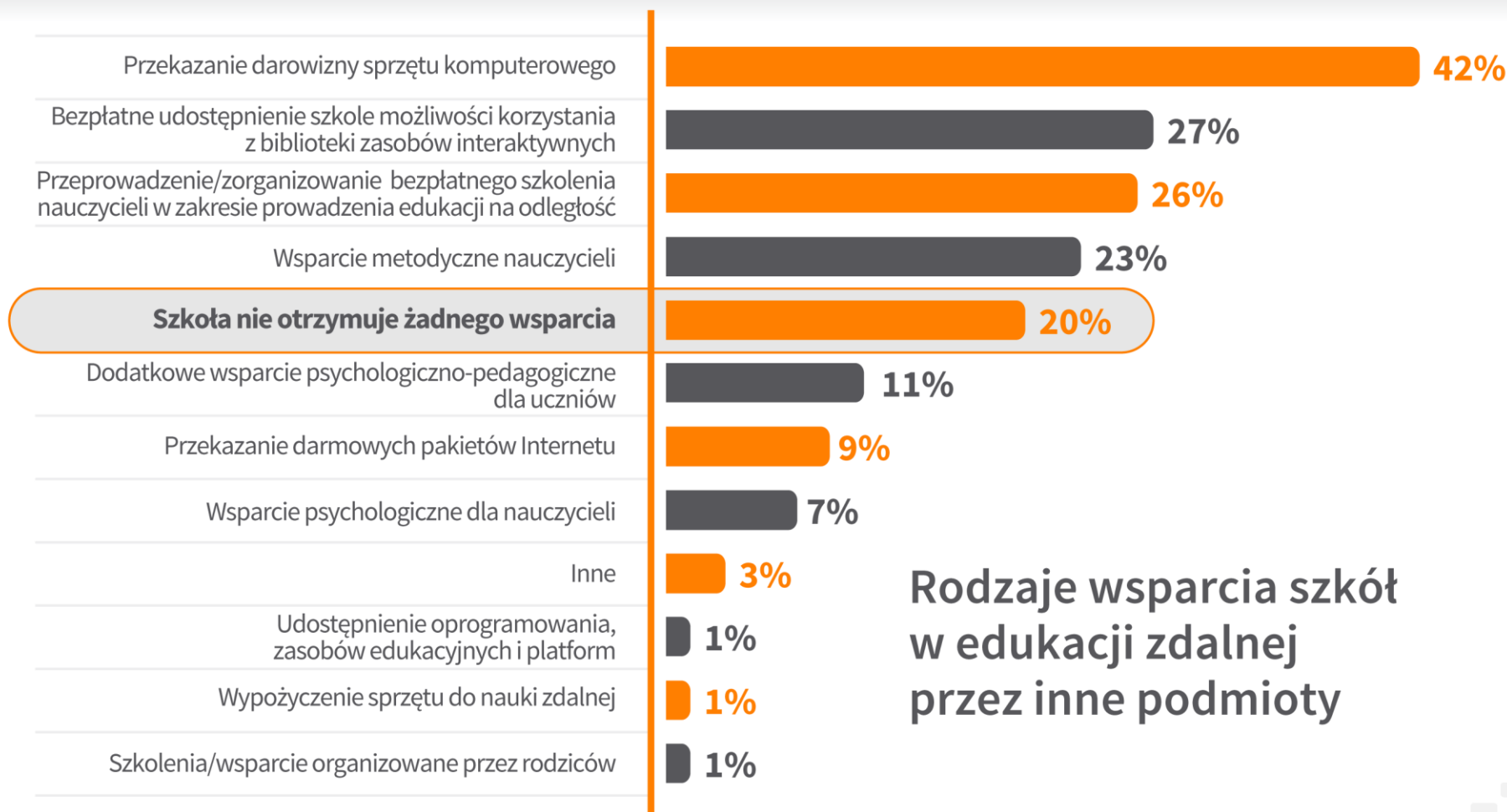
Wsparcie dla szkół

W przystosowaniu się do nowej rzeczywistości pomogły szkołom przede wszystkim władze samorządowe, ale prawie 1/5 musiała radzić sobie sama.

Instytucje/podmioty udzielające szkole wsparcia w edukacji zdalnej

Szkoły otrzymały sprzęt komputerowy i dostęp do materiałów w sieci. Rzadkością było wsparcie psychologiczne dla nauczycieli lub uczniów.

Rodzaje wsparcia szkół w edukacji zdalnej przez inne podmioty

Najbardziej typowe komentarze dyrektorów na temat wsparcia udzielanego szkołom:

„Wsparcie? Pierwsza decyzja samorządów: nie płacimy nadgodzin. Nadmiar ofert w internecie, szkoleń, webinarów, narzędzi platform, filmików... Kiedy to robić ??? (...) Gorycz przeze mnie przemawia.. Jak mam motywować nauczycieli do odbywania kilku szkoleń online w tygodniu? Przygotowywania zadań wysoce atrakcyjnych? Wsparcie? Bez przerwy ankiety przesłuchujące z MEN i kuratorium... według których wszystko jest WSPANIALE!

Dyrektorka szkoły podstawowej,
woj. mazowieckie

„Organ Prowadzący, MEN oraz Kuratorium Oświaty skoncentrowali się na monitorowaniu działań, jakie szkoła podejmuje, ale nie idzie z ich strony żadna pomoc.

Co najmniej 2 razy w tygodniu wypełniam ankiety, które nic nie wnoszą, np. było zapytanie organu prowadzącego, jakiego i w jakiej ilości sprzętu komputerowego potrzebuje szkoła, ponieważ są fundacje które mogą sprzęt użyczyć... udzieliłam szczegółowej informacji - 20 laptopów... do dnia dzisiejszego zero odzewu.”

Dyrektor zespołu szkół, woj. wielkopolskie

Najbardziej typowe komentarze dyrektorów na temat wsparcia udzielanego szkołom:

„Właściwie najwięcej wsparcia udzielają nam rodzice, informując nas o tym, jak doceniają opracowany przez nas model nauczania na odległość. Dużym wsparciem była współpraca nauczycieli ze sobą, nie dalibyśmy rady bez naszego informatyka, który w przeciągu tygodnia był z nami non-stop i bez niego naprawdę nie dalibyśmy rady tak dobrze wszystkiego zorganizować od strony technicznej.”

**Dyrektorka szkoły podstawowej,
woj. mazowieckie**

„Zdalne nauczanie jest wielkim wyzwaniem zarówno dla uczniów i nauczycieli. Każda szkoła oczekuje pomocy ze strony organów państwa. Obawiamy się jednak, że zamiast pomocy otrzymamy wyłącznie kolejne sprawozdania za pomocą których, będziemy rozliczani z pracy zdalnej”.

**Dyrektor zespołu szkół,
woj. małopolskie**

7

Wnioski

Podsumowanie:

1. W ciągu miesiąca od nałożenia na szkoły obowiązku organizacji edukacji na odległość, większości z nich udało się podjąć działania pozwalające na uruchomienie takiej edukacji.

2. Szkoły starały się aktywnie rozwiązywać trudności z organizacją i prowadzeniem edukacji zdalnej. Najczęściej były to działania podejmowane przez nich samodzielnie. Szkoły mobilizowały zasoby swoje lub rodziców i prowadziły działania samokształceniowe. Z deklaracji badanych dyrektorów wyłania się poczucie ich osamotnienia w tych wysiłkach i braku wsparcia ze strony odpowiednich organów administracji centralnej.

3. W organizacji edukacji zdalnej szkoły wspierały przede wszystkim samorządy. Prawie 1/5 spośród nich przyznała jednak, że nie otrzymała żadnego wsparcia. Okazana szkołom pomoc najczęściej sprowadzała się do przekazania sprzętu komputerowego, udostępnienia oprogramowania oraz materiałów w sieci. Rzadkością było wsparcie psychologiczne dla nauczycieli lub uczniów.

W zwiększeniu jakości i efektywności edukacji zdalnej mogą zdanem dyrektorów pomóc następujące działania:

- 1. Wsparcie metodyczne** nauczycieli dotyczące prowadzenia edukacji zdalnej
- 2. Bezpłatne szkolenia** nauczycieli w zakresie stosowania różnych narzędzi do zdalnego nauczania
- 3. Wsparcie sprzętowe** dla uczniów, a także niektórych nauczycieli **wraz z bezpłatnym, mobilnym dostępem do internetu**
- 4. Bezpłatne webinary i szkolenia dla nauczycieli poświęcone wspieraniu rodziców i dzieci w nauczaniu zdalnym**

- 5. Wsparcie psychologiczne dla nauczycieli, rodziców i uczniów**
- 6. Przygotowanie dokładniejszych wytycznych dotyczących oceniania uczniów**
- 7. Wsparcie dla rodziców w zakresie umiejętności obsługi sprzętu do zdalnej nauki**
- 8. Umożliwienie wymiany doświadczeń na temat prowadzenia edukacji zdalnej między dyrektorami z Polski**